

Περιβαλλοντικές καταστροφές

- φυσικές καταστροφές
 - τεχνολογικές καταστροφές
-

Ορισμοί

- Δεν υπάρχει φυσικό περιβάλλον, το οποίο να μην περιέχει **συμβολικές, κοινωνικές ή πολιτισμικές** προεκτάσεις.
- Το φυσικό περιβάλλον **δεν** είναι «έξω» από το άτομο.
- Επομένως, φυσικό περιβάλλον είναι **οποιοδήποτε πλαίσιο**, χτιστό ή άθικτο, μας «περιβάλλει».
- Παρομοίως, η έννοια της **καταστροφής** δεν ορίζεται μόνο με φυσικούς δείκτες, αλλά χρειάζεται να συνεκτιμηθεί ως κριτήριο ο **βαθμός διατάραξης** της λειτουργικότητας των ανθρώπινων δραστηριοτήτων.

Επιπτώσεις των καταστροφών

- **Ατομικό** επίπεδο:
 - βιοσωματικές επιπτώσεις ιατρικού χαρακτήρα,
 - ψυχολογικές επιπτώσεις και στρατηγικές αντιμετώπισης.
- **Διαπροσωπικό** επίπεδο: επιπτώσεις στην ποιότητα της επικοινωνίας, ρήξη σχέσεων, σύσφιξη δεσμών.
- **Κοινωνικό** επίπεδο: λειτουργία κρατικών-θεσμικών φορέων, επιπτώσεις στην οικονομία, την απασχόληση, τις υποδομές.
- **Περιβαλλοντικό** επίπεδο: διατάραξη του οικοσυστήματος.

Φυσικές καταστροφές

- Κριτήρια: (α) η **προειδοποίηση**, (β) η **χρονική διάρκεια**, και (γ) η **ένταση**. Από τον συνδυασμό των παραπάνω κριτηρίων εξαρτάται το διάστημα και το είδος της **προσαρμογής**.
- Παράγοντες που συνδέονται με την αντίληψη των φυσικών καταστροφών: (α) η **κρίση**, (β) η **πρόληψη**, (γ) η **προσαρμογή**, και (δ) τα χαρακτηριστικά της **προσωπικότητας**.
- Οι **επιπτώσεις** των φυσικών καταστροφών συνδέονται με τον βαθμό στον οποίο το άτομο θίγεται **προσωπικά**. Συνήθως, η έντασή τους μειώνεται σημαντικά λίγο καιρό μετά το συμβάν για την πλειοψηφία του πληθυσμού.

Τεχνολογικές καταστροφές

- Παρόλο που και στις φυσικές καταστροφές εμπλέκεται ο ανθρώπινος παράγοντας, οι τεχνολογικές καταστροφές οφείλονται πρωταρχικά σε **ανθρώπινο σφάλμα**.
- Οι τεχνολογικές καταστροφές είναι παλιές όσο και η ιστορία της ανθρωπότητας. Στις μέρες μας οι επιπτώσεις τους, όσον αφορά την ένταση και τη διάρκεια, είναι πιο εμφανείς.
- Η **ψυχολογική επιβάρυνση** από τις τεχνολογικές καταστροφές μπορεί να είναι μακροχρόνια και συνδέεται με τις **στρατηγικές αντιμετώπισης** του άγχους που επιστρατεύουν τα άτομα.

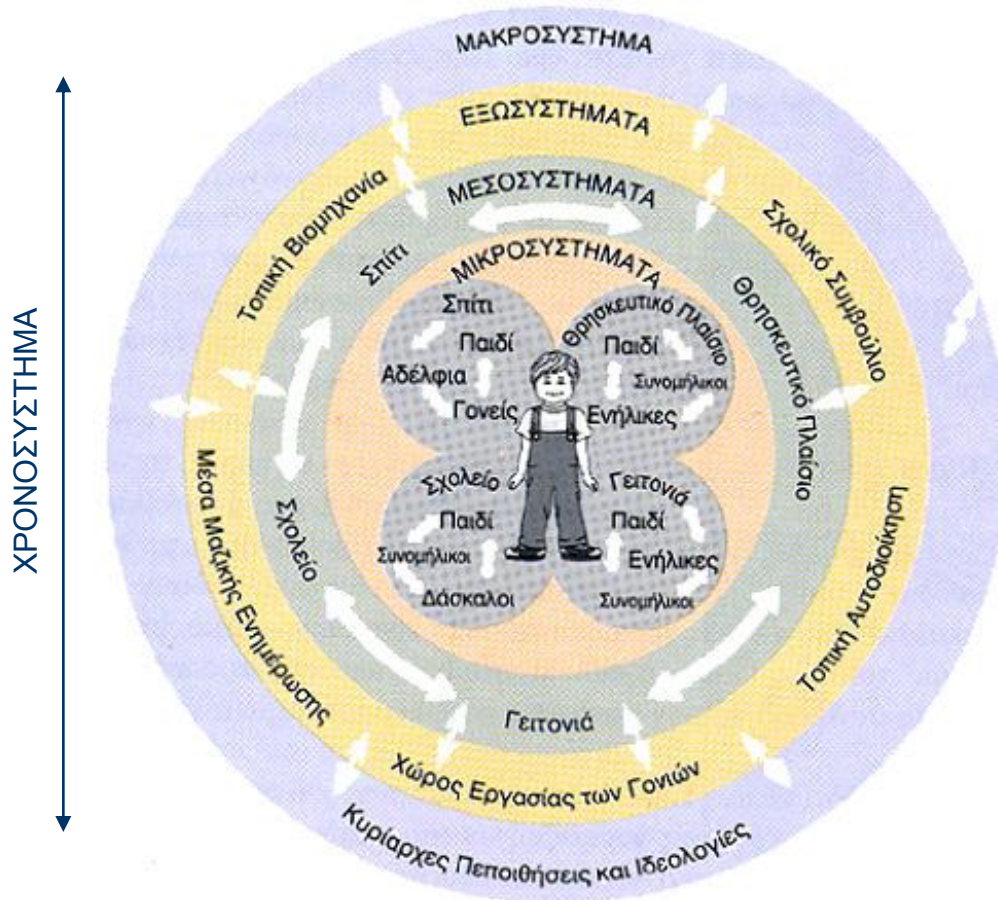
Σύγκριση μεταξύ φυσικών και τεχνολογικών καταστροφών

- Οι φυσικές καταστροφές είναι πιο **ανεξέλεγκτες** από τις τεχνολογικές.
- Οι φυσικές καταστροφές συμβαίνουν **συχνότερα**.
- Ωστόσο, το **αίσθημα ανασφάλειας** είναι εντονότερο στις τεχνολογικές καταστροφές.
- **Μετά** τις φυσικές καταστροφές συχνά αναπτύσσονται τάσεις **θετικής** κοινωνικής συμπεριφοράς, ενώ μετά τις τεχνολογικές καταστροφές εκδηλώνονται περισσότερες **συγκρούσεις**.
- Οι **ψυχολογικές επιπτώσεις** των τεχνολογικών καταστροφών είναι πιο σοβαρές, πολύπλοκες και μακροπρόθεσμες.

Θεωρητικά μοντέλα για τη μελέτη των ψυχολογικών επιπτώσεων από τις περιβαλλοντικές καταστροφές

- Η θεωρία των βιο-οικολογικών συστημάτων (Bronfenbrenner, 1977, 1979)
- Το οικολογικό ψυχολογικό πρότυπο (Γεώργας, 1988, 1995)

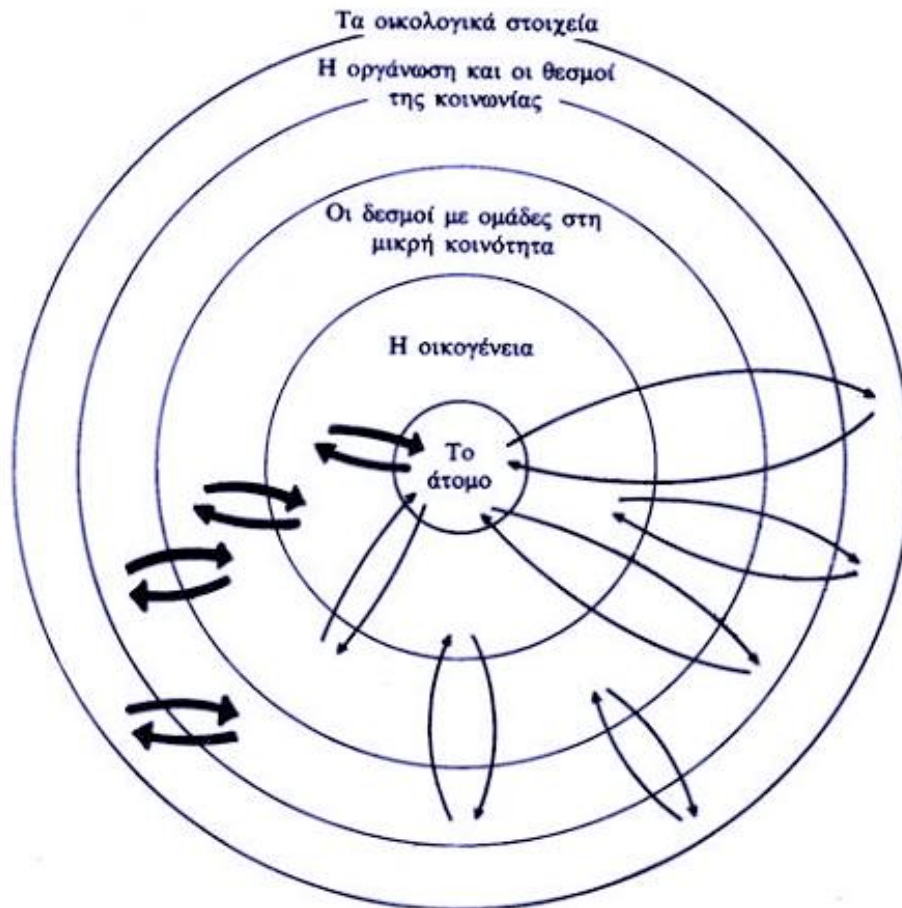
Η θεωρία των βιο-οικολογικών συστημάτων (Bronfenbrenner, 1977, 1979)

Βασικές παράμετροι:

- Μικροσυστήματα
άμεση επαφή με το άτομο
- Μεσοσυστήματα
σχέσεις μεταξύ των μικροσυστημάτων
- Εξωσυστήματα
επιδρούν στο άτομο, αν και χωρίς απευθείας επαφή
- Μακροσύστημα
πολιτισμικό πλαίσιο
- Χρονοσύστημα
μεταβολές σε βάθος χρόνου

Το οικολογικό ψυχολογικό πρότυπο (Γεώργας, 1988, 1995)

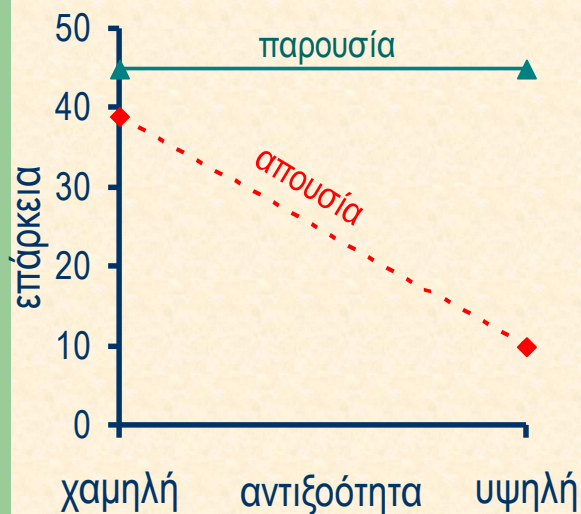
Μεταβλητές που επηρεάζουν τις κατηγορίες:

- Η διασπορά των οικολογικών στοιχείων
- Η πολυπλοκότητα των κοινωνικών στοιχείων
- Ο βαθμός της ανθρώπινης επαφής
- Οι κοινωνικές αλλαγές
- Η λειτουργικότητα στο οικολογικό-κοινωνικό πλαίσιο

Ξεπερνώντας μια καταστροφή: Το μοντέλο της ψυχικής ανθεκτικότητας (Masten, 2001)

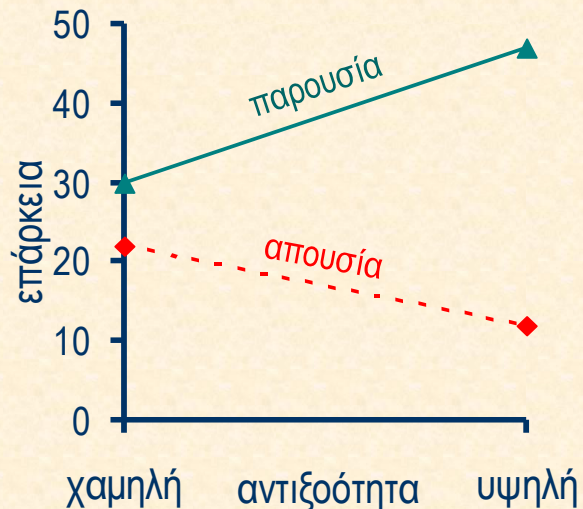
- Η **ψυχική ανθεκτικότητα** αναφέρεται στην επίτευξη επάρκειας κάτω από συνθήκες αντιξοότητας.
- ☞ Δεν αποτελεί ατομικό γνώρισμα. Είναι *δυναμική διεργασία*, σε συνάρτηση με τις συνθήκες (αντιξοότητα) και τους διαθέσιμους ψυχοκοινωνικούς πόρους (resources).
- **Ψυχολογική επάρκεια**: ικανοποιητική επίδοση σε πολλούς τομείς ταυτόχρονα ή εξαιρετική επίδοση σε έναν μόνο τομέα, ο οποίος “εξισορροπεί” τους υπόλοιπους.
- **Αντιξοότητα**: επιβαρυντικοί παράγοντες, οι οποίοι δυσχεραίνουν την ψυχοκοινωνική προσαρμογή.

Προστατευτικοί παράγοντες (Luthar, 2006)

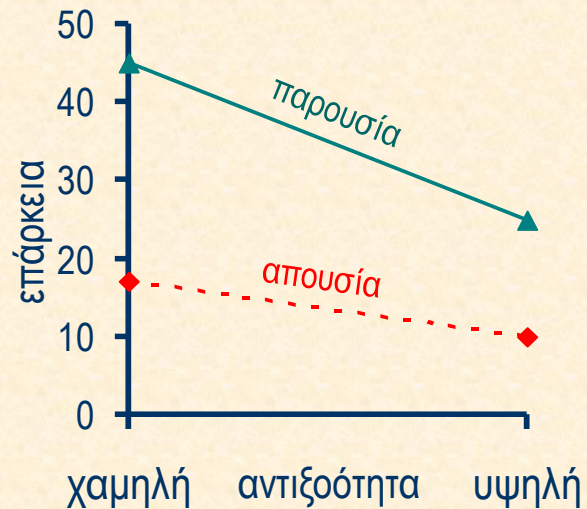
Σταθεροποιητικοί-προστατευτικοί

Διατήρηση επάρκειας σε αντίξοες συνθήκες (π.χ. εσωτερικός έλεγχος)

Ενισχυτικοί-προστατευτικοί

Αύξηση της επάρκειας σε αντίξοες συνθήκες (π.χ. στενή φιλία)

Αντενεργοί-προστατευτικοί

Υποχώρηση επάρκειας σε αντίξοες συνθήκες (π.χ. υλικοί πόροι)